

گزارش اجمالی

شورای راهبری قطب‌های فکری فرهنگی

مرکز برنامه ریزی و نظارت راهبردی

دبیرخانه شورای راهبری

مقدمه

دوران جدید بواسطه شدت پیچیدگی و سرعت تغییرات، شرایط حساسی را رقم زده است که گذار همراه با موفقیت از آن نیازمند نگاهی هوشمندانه و بینشی راهبردی می‌باشد. اهمیت تغییر و تحول مثبت بر کسی پوشیده نیست چراکه این امر نیاز آینده، ضرورت حال و عامل بهینه‌نمایی گذشته می‌باشد. نهادهای موفق و کارآمد، نهادهایی هستند که با رویکردی فعال به استقبال تغییر و تحول بروند. از دیگر سو روشن است که خواستگاه تأسیس هر سازمانی، برآورده شدن نیازهایی است که در حوزه مأموریتی آن سازمان وجود دارد و از آنجا که نیازها به علل گوناگون در حال تغییر و تکامل هستند، سازمان نیز بایستی خود را با این توسعه و تکامل همراه کند تا بتواند نقش مؤثر و کارآمد خود را در پاسخ‌گویی به نیازهای موجود در حوزه رسالت و مأموریت خود بهتر ایفا نماید.

در محیط متغیر و پیچیده امروزه، سخن از امکان وقوع تحول، چندان موجه نیست. چرا که ترسیمی اجمالی از رخدادهای مختلف در تمامی عرصه‌های اجتماع بالاخص اندیشه و فرهنگ، وقوع تحول را به امری انکارناپذیر بدل کرده است و بایستی به جای پرسش از امکان وقوع، باید این سؤال را مطرح کرد: کنش مدیران در برابر این تحولات چگونه باید باشد؟

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم بواسطه اینکه مأموریت اصلی خود را پاسخ‌گویی به نیازهای نظام و جامعه در سه عرصه آموزش، پژوهش و تبلیغ تعریف کرده است به اقتضای ماهیت اندیشه‌ای و فرهنگی این حوزه‌ها ناگزیر از بازآرایی سازمان و حوزه‌های مأموریت خود در مواجهه با نیازها و مسائل توسعه یافته و بدیع می‌باشد. ایجاد همدلی و همراهی بدنه سازمان با ایده‌های تحولی جدید از شروط لازم و اصلی موفقیت دفتر در این مسیر می‌باشد.

۱. پیشینه تاریخی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه

دوران فعالیت دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه را می‌توان از آغاز تاکنون در سه دوره ذیل خلاصه کرد:

دوره اول: از ابتدای تاسیس تا سال ۱۳۷۳

دوره اول دوره تولد و رشد و نمو ابتدایی دفتر بوده است. در این دوره دفتر بنا به نیازهای موجود آن روز، فعالیت‌هایی را در حوزه آموزش‌های سیاسی، تبلیغی و هنری تعریف کرده بود و از سویی در عرصه تبلیغ مکتوب هم به انتشار نشریاتی همچون حوزه، سلام بچه‌ها و ... و اعزام مبلغین به جبهه‌ها و مناطق محروم اقدام می‌نمود. به عبارتی در آن دوره دفتر یک کنش‌گر فعال سیاسی هم بود که در عرصه‌های سیاسی، نقش آفرینی تناسب با ظرفیت خود را داشت. برجسته‌ترین نقاط قوت دفتر در این دوره ویژگی نیاز محوری بود.

دوره دوم: از سال ۷۳ الی ۹۳

یکی از اقدامات این دوره تأسیس دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام بود که البته در دوره قبل به صورت مؤسسه آموزش عالی و در عرصه محدودی از رشته‌ها فعالیت می‌نمود؛ لیکن با نگاه توسعه‌ای مدیران دفتر، دانشگاه تأسیس شد. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی نیز با توسعه مرکز تحقیقات و مطالعات اسلامی سابق به صورت نهادی رسمیت یافته شکل گرفت و به عنوان مرجعی قابل توجه در عرصه پژوهش‌های اسلامی مورد عنایت جامعه علمی حوزوی و دانشگاه قرار گرفت.

عمده نقاط قوت این دوره عبارتند از:

۱. رسمیت بخشی به بخشی از فعالیت‌های دفتر؛
۲. تکثر و تنوع فعالیت‌های دفتر در عرصه‌های آموزشی، پژوهشی و تبلیغی؛
۳. پشتیبانی و حمایت مالی از دفتر.

دوره سوم: سال ۱۳۹۳ به بعد

یکی از چالش‌های جدی دفتر، انتخاب بین تمرکز بر حوزه فرهنگ عمومی یا فرهنگ تخصصی و نخبگانی بود که نهایتاً تمرکز و حضور مؤثر در عرصه فرهنگ عمومی به عنوان کلان راهبرد دفتر برگزیده شد. پس از اتخاذ این راهبرد، سؤال اساسی این بود که **مسائل محوری عرصه فرهنگ کدامند؟** در گام اول بیش از ۱۵۰ مسئله با مشارکت نهادهای مرتبط در سراسر کشور احصاء گردید که طی فرایندی علمی و دقیق، از میان این مسائل، ۱۴ مسأله به عنوان مسئله محوری انتخاب شد.

عناوین مسائل محوری منتخب به شرح ذیل می‌باشد:

۱. نامانوس بودن مردم با قرآن

۲. ضعف تاسی از سیره اهل بیت (ع)
۳. فراموشی امر به معروف و نهی از منکر
۴. ضعف اخلاق و انضباط اجتماعی
۵. انحرافات جنسی
۶. تزلزل نظام خانواده
۷. تقلیل مرجعیت علم و عالم در جامعه
۸. عدم وجود الگو و سبک زندگی اسلامی
۹. عدم وجود نشاط عمومی و تعریف آن
۱۰. القای تردید نسبت به مشروعیت و مقبولیت نظام
۱۱. بی هویتی دینی و ملی
۱۲. تفرقه و عدم انسجام ملی
۱۳. اسراف و تجمل گرایی
۱۴. کسب و رزق حرام

بازنگری در وظایف و ماموریت دفتر برنامه‌ریزی و توسعه فناوری اطلاعات و ارتقاء آن به مرکز برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی که در واقع پشتیبان دانشی و برنامه‌ای و ستاد تخصصی قطب‌ها محسوب می‌گردد نیز ره‌آورد این دوره می‌باشد.

در مجموع دوره‌های تاریخی دفتر یک مسیر تکاملی و نه انهدامی را طی نمود و دفتر نیز از زلزله‌های ساختاری محفوظ ماند. ضمناً توالی تاریخی دوره‌ها نیز حفظ گردید.

۲. قطب‌های فکری و فرهنگی

الف) تعریف قطب

قطب سامانه حل موثر مسائل راهبردی عرصه فکر و فرهنگ در حوزه‌های ماموریتی منتخب هیات امنای محترم دفتر تبلیغات اسلامی است که با فعال‌سازی و راهبری واحدهای اندیشه‌ای - عملیاتی و اتخاذ سازوکارهای خلاقانه مدیریت فرهنگی استفاده از ظرفیت‌های درون و بیرون دفتر و هم‌افزایی ممکن با سایر نهادها، ایفای نقش می‌نماید.

ب) حوزه‌های ماموریتی

حوزه‌های ماموریتی قطب‌های فکری فرهنگی عبارتند از:

۱. قطب بنیادهای نظری و نظام متقن علوم اسلامی؛

۲. قطب تعمیق باور دینی؛

۳. قطب نظام سیاسی و اجتماعی اسلام و ایران؛

۴. قطب خانواده، اخلاق و سبک زندگی.

ج) اهداف تشکیل قطب‌های فکری فرهنگی

اهداف تشکیل قطب‌های فکری و فرهنگی در دفتر تبلیغات اسلامی عبارت است از:

۱. دستیابی به آخرین راه کارهای علمی، فرهنگی، هنری، مدیریتی و اجرایی در زمینه حل مسائل منتخب؛

۲. تولید دانش تخصصی و حل مسائل منتخب برای پاسخگویی به نیازهای اساسی کشور و ابداع شیوه‌ها و ابزارهای متناسب با آن؛

۳. خروج از آرایش جزیره‌ای و اقدامات پراکنده به سوی جمع‌اندیشی در عرصه طراحی و هم‌افزایی در عرصه اقدام برای حل مؤثر مسائل راهبردی منتخب؛

۴. ایجاد محیط‌های حل مسأله پویا و مولد در عرصه علم و فرهنگ؛

۵. زمینه‌سازی برای پرورش مدیران، پژوهشگران، مدرسان، مبلغان، پاسخگویان، هنرمندان و کارشناسان تراز اول برای حل مسائل منتخب؛

۶. ارتقای سازمان از فعالیت‌های کارکردی به سطح فعالیت‌های نتیجه‌گرای معطوف به حل مؤثر مسأله‌ها؛ انسجام و تمرکزبخشی به کلیه فعالیت‌های مصوب ذیل مسأله‌های راهبردی

۳. فعالیت‌ها و مصوبات شورای راهبری

مجموعه فعالیت‌ها و مصوبات شورای راهبری رامی توان در پنج گام ترسیم کرد:

۱. گام اول: به‌سازی و اصلاح جهت‌گیری فعالیت‌های دفتر تبلیغات

۲. گام دوم: تثبیت سازمان نفرات و راه اندازی برخی میز کارهای تخصصی

۳. گام سوم: بررسی و تصویب شناسنامه اجمالی مسئله میز کارهای تخصصی

۴. گام چهارم: مرحله تصویب فعالیت‌های سالانه و بودجه قطب‌ها

۵. گام پنجم: بسترسازی برای تدوین نهایی بسته برنامه جامع

۴. بررسی و تحلیل آماری جلسات و مصوبات شورای راهبری قطب های فکری فرهنگی

۴/۱. بررسی آماری جلسات و مصوبات شورای راهبری

موضوع	تعداد
تعداد جلسات	۳۵
تعداد مصوبات	۶۷

۴/۲. تحلیل موضوعی مصوبات شورای راهبری (پیوست شماره ۱)

۴/۲/۱. مصوبات (ساختار و تشکیلات قطبها)

۴/۲/۲. مصوبات (محور نیروی انسانی قطبها)

شماره	تاریخ	موضوع
۱	۹۳/۷/۲۴	تعیین مدیر میز کار تخصصی
۲	۹۳/۱۰/۴	پیشنهاد اعضای حقوقی میزهای تخصصی
۳	۹۳/۱۱/۳۰	بررسی و تایید اعضای حقوقی میز کارهای تخصصی

شماره	تاریخ	موضوع
۱	۹۳/۶/۱۸	تعیین عناوین قطبها و واحدهای اندیشه ای عملیاتی
۲	۹۳/۷/۲۶	تأیید ماموریت میزهای قطب علوم اسلامی و انسانی
۳	۹۳/۷/۲۹	تأیید ماموریت میزهای قطب تعمیق ایمان دینی
۴	۹۳/۹/۲۶	شرح وظایف پست های سازمانی قطبهای فکری و فرهنگی (دبیر و رئیس میز)
		تأیید ماموریت میز تخصصی توسعه و تعمیق فرهنگ قرآن
۵	۹۳/۱۰/۱۱	تعیین میزان و چگونگی حضور اعضای حقیقی
۶	۹۳/۱۰/۱۸	جایابی میز توسعه و تعمیق فرهنگ قرآنی
۷	۹۳/۱۱/۱۶	تغییر عنوان "دبیر شورای قطب" به دبیر قطب
۸	۹۳/۱۱/۲۱	تشکیل کارگروه مواجهه با فرق انحرافی
۹	۹۳/۱۱/۳۰	شرح وظایف پست های سازمانی قطب های فکری فرهنگی (کارشناس قطب)
۱۰	۹۳/۱۱/۳۰	تغییر عناوین کارشناس "آموزشی، پژوهشی و تبلیغی- فرهنگی" به کارشناس قطب
۱۱	۹۳/۱۲/۱۴	مصوبه ایجاد پرتال داخلی اطلاع رسانی و به اشتراک گذاری اطلاعات و داده ها
۱۲	۹۳/۱۲/۱۴	مصوبه تشکیل کمیته هماهنگی اجرایی شعب در امور قطب ها
۱۳	۹۴/۵/۶	آئین نامه تشکیل و راه اندازی کمیته اجرایی امور قطبها
۱۴	۹۴/۵/۱۲	تشکیل دبیرخانه گفتمان نخبگان علوم انسانی

۴/۲/۳. مصوبات (بودجه ای)

موضوع	تاریخ	مصوبه
دستور العمل نحوه پرداخت حق‌الجلسات قطبهای فکری و فرهنگی	۹۳/۱۱/۲۳	۱
بررسی اولیه و تصویب کلیات بودجه پیشنهادی قطب تعمیق ایمان دینی	۹۳/۱۲/۱۴	۲
بررسی اولیه و تصویب کلیات بودجه پیشنهادی میز اسلامی سازی علوم انسانی	۹۳/۱۲/۲۱	۳
بررسی اولیه و تصویب کلیات بودجه پیشنهادی میز توسعه و توانمندسازی علوم اسلامی	۹۳/۱۲/۲۴	۴

۴/۲/۴. مصوبات (راهبردی)

موضوع	تاریخ	مصوبه
بررسی طرح نشریه تبلیغی منبر	۹۳/۱۱/۱۶	۱
تأیید نشریه مرزباننامه	۹۳/۱۱/۳۰	۲
بررسی شبکه انگلیسی و عربی اجتهاد	۹۳/۱۲/۱۴	۳
مصوبه تدوین طرح جامع ارزیابی و بررسی سایت های موجود دفتر	۹۳/۱۲/۱۴	۴
مصوبه تدوین طرح جامع ارزیابی و بررسی مجلات و نشریات موجود دفتر	۹۳/۱۱/۲۱	۵
بررسی کلان طرح خانواده	۹۴/۶/۳۰	۶
بررسی مسئله اجمالی میز توسعه و تعمیق فرهنگ قرآنی	۹۴/۷/۱۶	۷
تصویب و بررسی مسئله اجمالی میز آموزش و پرورش	۹۴/۷/۲۲	۸
بررسی طرح کمیته اخلاق تبلیغ	۹۴/۸/۲۱	۹
تصویب مسئله اجمالی میز مبانی سیاسی نظام جمهوری اسلامی	۹۴/۸/۲۱	۱۰
تصویب مسئله اجمالی کارگروه عدالت	۹۴/۸/۲۱	۱۱

۵. بررسی شناسنامه اجمالی مسئله میز کارهای تخصصی

به منظور نیل به چشم انداز بیست ساله دفتر تبلیغات اسلامی که این سازمان را «اصلی ترین تأمین کننده نیازهای نرم افزاری عرصه فرهنگ برای توسعه و تعمیق دین مداری» معرفی می کند و با توجه به اتخاذ رویکر مسئله محوری، ماموریت نگارش برنامه پنج ساله سوم به قطب های فکری فرهنگی محول شده است. در این راستا در گام اول با تصویب شناسنامه اجمالی حل مسئله مسیر کلی حرکت قطب ها تثبیت شد. برای عملیاتی کردن این ایده در ابتدای امر دبیرخانه شورای راهبری اقدام به طراحی سه فرم با عناوین ذیل نمود: (پیوست شماره ۲)

الف: فرم شماره (۱) شناسنامه اجمالی مسئله

ب: فرم شماره (۲) شناسنامه تفصیلی حل مسئله

ج: فرم شماره (۳) برنامه ها و رئوس اقدامات

فرم های مذکور بعد از تصویب شورای راهبری به میز کارهای تخصصی ابلاغ گردید. که بعد از تکمیل به منظور تصویب مسئله هر میز در دستور کار شورای راهبری قرار گرفت. در ادامه عناوین مسائل انتخابی میزها ذکر می گردد: (پیوست شماره ۳)

۵/۱. قطب بنیادهای نظری و نظام متقن علوم اسلامی و انسانی

میز اسلامی سازی علوم انسانی؛ عنوان مسئله: ضعف گفتمان انتقادی نسبت به علوم سکولار و ضعف رویکرد

اسلامی در تولید علوم انسانی

میز آموزش و پرورش؛ عنوان مسئله: فقدان بینش و معرفت دینی لازم در لایه های محتوایی، نهادی و رفتاری

آموزش و پرورش

میز توسعه و توانمندسازی علوم اسلامی؛ عنوان مسئله: در حال تدوین

۵/۲. قطب تعمیق ایمان دینی و مبارزه با جریان ها و فرق انحرافی

میز وهابیت و جریان های تکفیری؛ عنوان مسئله: نفوذ وهابیت در جمهوری اسلامی

کارگروه فرق انحرافی؛ عنوان مسئله: نفوذ فکری، فرهنگی و رسانه‌ای جریان‌ها، فرق انحرافی و فرقه‌گرایی

۵/۳. قطب نظام سیاسی و اجتماعی اسلام و ایران

میز مبانی سیاسی نظام جمهوری اسلامی؛ عنوان مسئله: تعمیق اندیشه ولایت فقیه در حوزه های علمیه

میز مسایل اجتماعی اسلام و ایران؛ عنوان مسئله: فقدان نظریه جامع عدالت و ضعف مناسبات عادلانه در جمهوری اسلامی ایران

میز تمدن اسلامی؛ عنوان مسئله: فقدان بینش تمدنی معطوف به تمدن نوین اسلامی

۵/۴. قطب اخلاق، خانواده و سبک زندگی

میز تحکیم نظام خانواده؛ عنوان مسئله: گسترده‌گی اختلافات خانوادگی و طلاق در سال‌های آغازین ازدواج

میز سبک زندگی اسلامی؛ عنوان مسئله: در حال تدوین

میز اخلاق؛ عنوان مسئله: در حال تدوین

میز توسعه و تعمیق فرهنگ قرآنی؛ عنوان مساله: ضعف حضور مرجعیت و ادبیات قرآن در فرهنگ عمومی و تخصصی

۶. تدوین شیوه‌نامه شناسنامه تفصیلی حل مسئله (پیوست شماره ۴)

بعد از مشخص شدن مسئله اجمالی میز در گام دوم مستند به مصوبه جلسه بیست و پنجم شورای راهبری مورخه ۹۴/۵/۲۲ با هدف ایجاد وحدت رویه، تنظیم شیوه‌نامه پیشنهادی تکمیل فرم شناسنامه تفصیلی حل مسئله توسط دبیرخانه شورای راهبری آماده شد که بعد از تصویب شورای راهبری در اختیار میز کارهای تخصصی قرار خواهد گرفت. عناوین مطرح در شیوه نامه به قرار زیر است:

۱. ابعاد شناسنامه تفصیلی حل مسئله

۲. ابعاد و تبیین زمینه‌ها، ریشه‌ها و علل مسئله

۳. چرخه عمر مسئله

۴. درجه اهمیت مسئله

۵. پیشینه اقدامات

۶. چالش‌های حل مسئله

۷. شبکه مسائل

۸. چارچوب نظری مسئله

۹. مدل مفهومی و نظریه پایه